

М.М.Козяр, д.пед.н., проф., Б.О.Білінський, к.т.н., О.Л.Мірус, к.х.н., доц. (Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

**НЕВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ ЯК ФАКТОР НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ
У СВІДОМОСТІ КУРСАНТІВ, СТУДЕНТІВ ТА СЛУХАЧІВ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ВАЖЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»
ТА «ОХОРОНА ПРАЦІ»**

В статті наведено аналіз найбільш поширених причин смерті від нещасних випадків у побуті в Україні за останні роки. Наводиться перелік основних заходів з профілактики травматизму невиробничого характеру. Обґрунтовано важливість вивчення нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності» і «Охорона праці».

В статті 3 Конституції України зазначається: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найбільшою соціальною цінністю» [1].

На Всесвітньому саміті зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.) та на 6-й Всесвітній конференції по запобіганню та управлінню пошкодженнями (Монреаль, 2002 р.) були прийняті підсумкові документи, в яких, зокрема, відмічено, що безпека і здоров'я людини є неодмінною умовою сталого розвитку суспільства.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) смертність від нещасних випадків на сьогодні стоїть на третьому місці після серцево-судинних та онкологічних захворювань, причому якщо від таких захворювань помирають в основному люди середнього і похилого віку, то внаслідок нещасних випадків переважно гинуть люди молодшого та середнього віку. І хоч з часів набуття Україною незалежності спостерігається стійка тенденція зниження виробничого і невиробничого травматизму (рис.1), то в цілому така висока кількість людських втрат є просто неприпустимою.

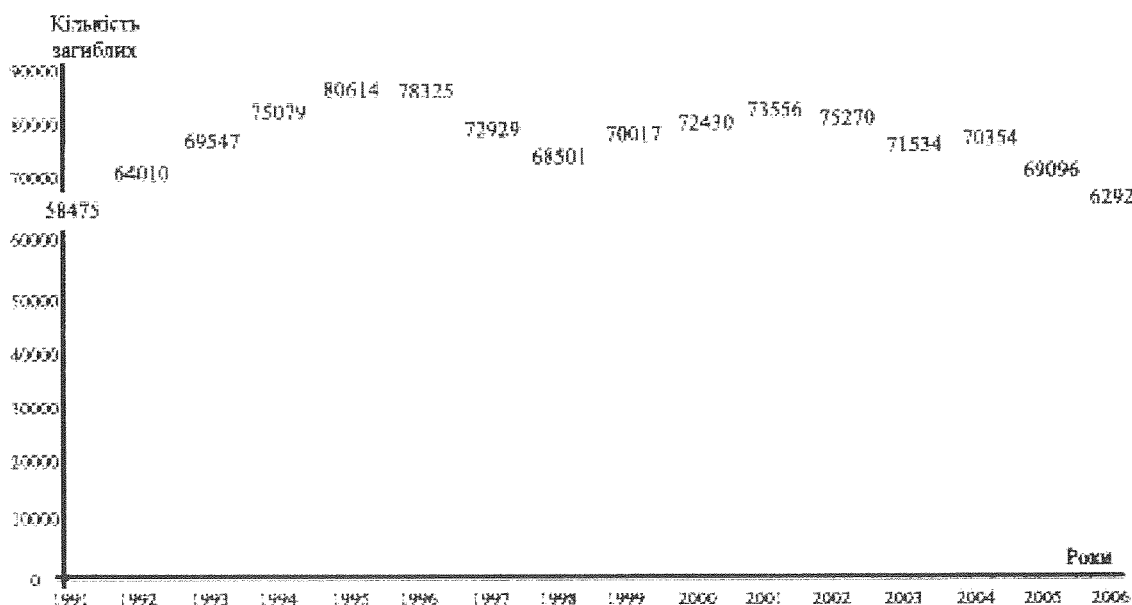

Рис. 1. Динаміка числа загиблих у побуті (невиробничий травматизм)

За даними, наведеними в [2], з 1991 року від нещасних випадків невиробничого характеру загинуло більше 1,1 млн. і травмовано близько 12 млн. громадян України у переважній більшості (понад 79 %) працездатного віку.

Щороку через отруєння, дорожньо-транспортні пригоди, аварії і травмування у побуті в Україні гине майже 70 тис. і пошкоджують здоров'я близько 2 млн. громадян України, з них 73,4 % – особи працездатного віку; 2,3 % – діти до 14 років.

У 2006 році щоденно людські втрати від нещасних випадків невиробничого характеру становили близько 200 осіб, з них майже 150 працездатного віку, з яких - 120 чоловіків та 5 дітей віком до 14 років.

Через отруєння, дорожньо-транспортні пригоди, аварії і травмування у побуті в 2006 році загинуло майже 63 тис. осіб, з них - близько 1,5 тис, або 2,3 %, дітей до 14 років, і втрачено здоров'я близько 2 млн. громадян України.

За останні п'ять років від нещасних випадків невиробничого характеру в Україні загинуло 348529 осіб.

Незважаючи на те, що протягом 2006 року від нещасних випадків невиробничого характеру в Україні загинуло на 8,9 % менше ніж у 2005 році, покращення стану травматизму невиробничого характеру передчасно вважати позитивним і стійким.

Так, значна частина нещасних випадків зі смертельним наслідком сталася внаслідок причин, що певною мірою вважаються соціальними. Питома вага нещасних випадків внаслідок самогубств та самопошкоджень, нещасних випадків, пов'язаних із транспортом, випадкових отруєнь алкоголем, нещасних випадків, пов'язаних з дією природних факторів, та пошкоджень без уточнення їх раптового або навмисного характеру, становить майже 67 % від загальної кількості нещасних випадків зі смертельним наслідком.

Найбільш поширеними причинами смерті від нещасних випадків у побуті були: самогубства та самопошкодження - 15,9 % (загинуло 10004 особи); нещасні випадки, пов'язані з транспортом - 15,4 % (9676 осіб); випадкові отруєння алкоголем - 12,8 % (8024 особи); нещасні випадки, пов'язані з дією природних факторів - 7,9 % (4962 особи); вбивства та навмисні пошкодження - 6,6 % (4147 осіб); випадкові утоплення та занурення у воду - 6,1 % (3863 особи); випадкові падіння - 4,7 % (2936 осіб); нещасні випадки викликані вогнем та полум'ям та 4,2 % (2635 осіб) та випадкові механічні удусення – 4,1 % (2612 осіб) (рис.2).

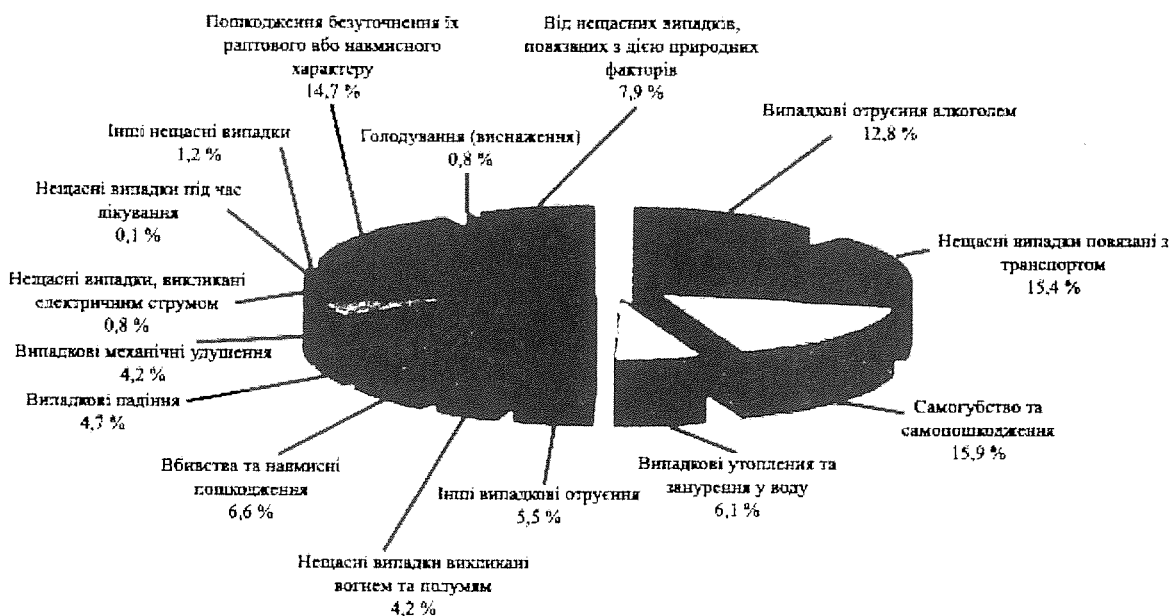

Рис.2. Питома вага нещасних випадків невиробничого характеру зі смертельним наслідком в Україні у 2006 році

Порівняно з 2005 роком у 2006 році коефіцієнт смертності збільшився від причин нещасних випадків, пов'язаних з транспортом - 0,09 (0,07%); під час лікування - на 0,01 (0,01%) (рис.3).

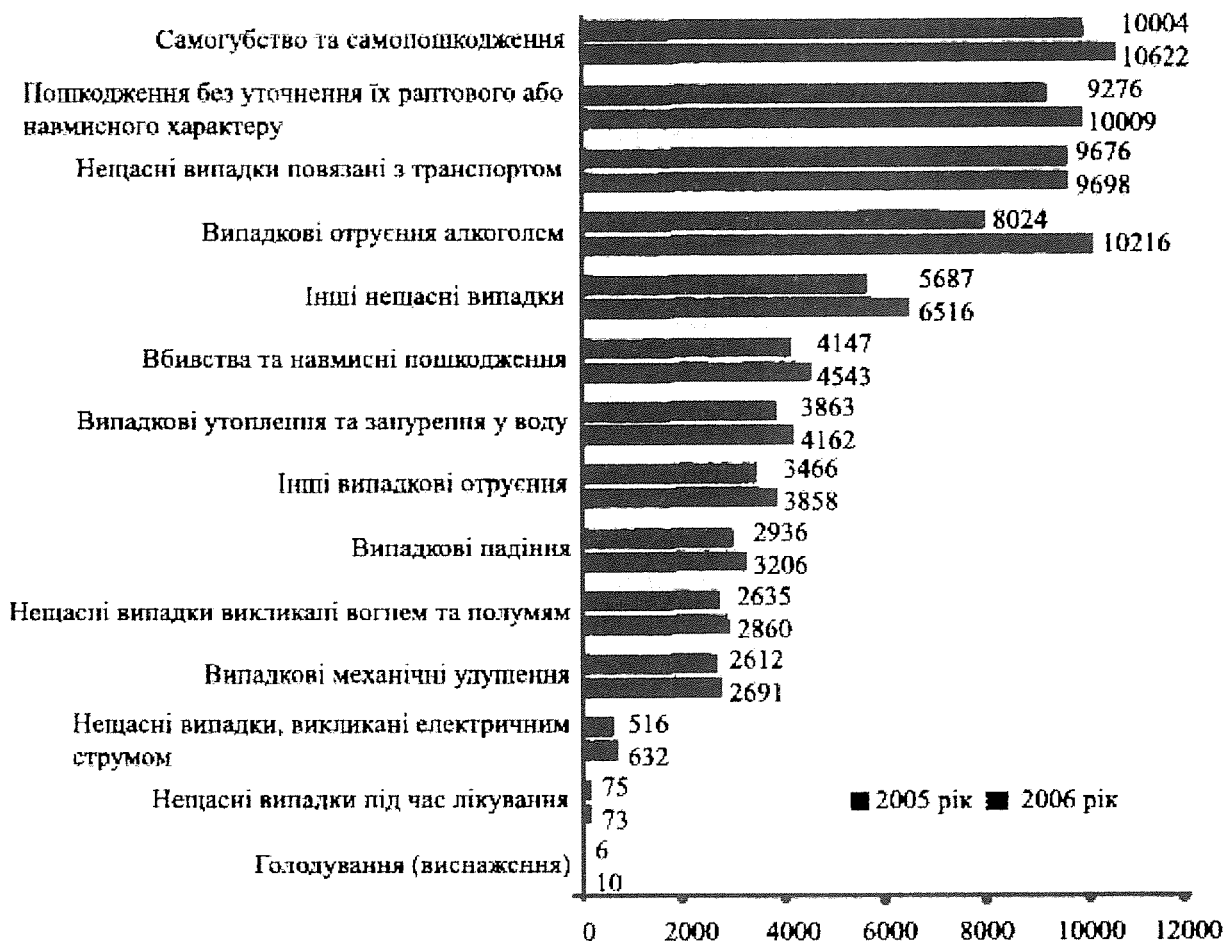

Рис.3. Стан нещасних випадків невиробничого характеру зі смертельним наслідком по Україні у 2006 році в порівнянні з 2005 роком

Особливу стурбованість викликає за оцінкою фахівців побутовий травматизм, який є основною причиною смерті дітей в Україні.

Так, за підсумками 2006 року загинуло 1620 дітей, через: випадкові утоплення та занурення у воду – 365 (22,5%); нещасні випадки, пов'язані з транспортом – 324 (20%); випадкові механічні удусення – 296 (18,3%).

Середній по Україні коефіцієнт дитячої смертності у 2006 році становить 21,9 на 100 тис. дітей. Цей коефіцієнт значно перевищений у: Херсонській (33,8), Кіровоградській (33,7), Одеській (29,5), Миколаївській (28,3) областях та в АР Крим (26,3); а найменший у: Івано-Франківській (15,3), Львівській (15,5), Сумській (15,7) областях та у м. Києві (11,7).

Особливу стурбованість викликає дитячий травматизм, незважаючи на його зменшення порівняно з 2005 роком на 9,4%, адже за рік загинуло 1468 дітей у віці до 14 років. За оцінками фахівців основною причиною смерті дітей в Україні є побутовий травматизм.

Найбільш поширеними є: випадкові утоплення та занурення у воду – 304 (20,7%); нещасні випадки, пов'язані з транспортом – 302 (20,6%); випадкові механічні удусення – 272 (18,5%) (рис.4).

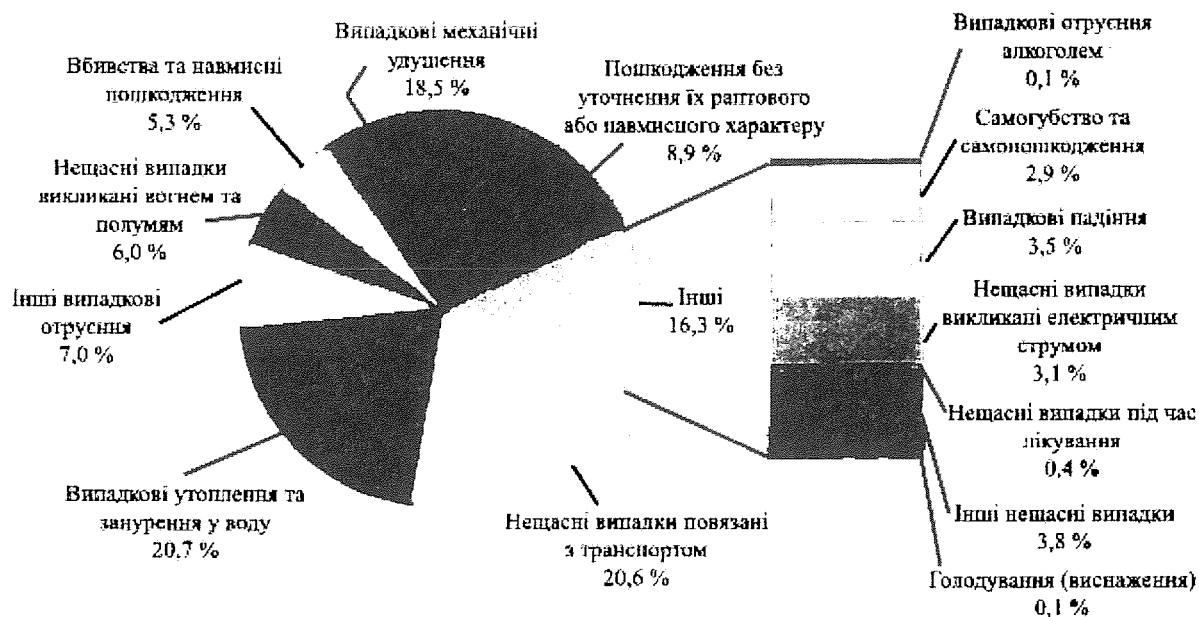

Рис. 4. Питома вага нещасних випадків невикробничого характеру зі смертельним наслідком в Україні у 2006 році серед дітей до 14 років

Таким чином, частка нещасних випадків із смертельним наслідком у побуті становить приблизно 9 % від загальної кількості померлих і 21 % від природного скорочення населення України. Тобто смертельні нещасні випадки у побуті стали істотним фактором, який впливає на розвиток демографічної кризи, і їх профілактика є одним з основних резервів зниження смертності в Україні.

Для цього МНС України в 2006 році було здійснено цілий ряд важливих заходів, а саме:

1. Розроблено першу редакцію проектів:
 - постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 270 "Про затвердження Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків невикробничого характеру";
 - розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження концептуальних заходів щодо поліпшення стану невикробничого травматизму у короткостроковій, середньостроковій і довготривалій перспективах на загальнодержавному та місцевому рівнях";
 - розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження першочергових заходів щодо поліпшення стану профілактики травматизму невикробничого характеру на 2007-2008 роки".
2. Здійснено аналіз нещасних випадків невикробничого характеру за підсумками I і III кварталів, першого і другого півріччя 2006 та 2005 років.
3. Виконано науково-дослідну роботу "Аналіз стану і причин травматизму невикробничого характеру та розробка заходів щодо попередження нещасних випадків невикробничого характеру".

Пріоритетними напрямками діяльності у 2007 році залишаються:

Удосконалення законодавчо - нормативної бази, а саме розробка:

- Концепції державної політики у сфері безпеки життєдіяльності населення на період до 2011 року;
- Концепції загальнодержавної програми профілактики травматизму невикробничого характеру на період до 2011 року";
- проекту Закону України "Про безпеку життєдіяльності населення України".

Організація співробітництва з об'єднаннями громадян (профспілковими та іншими громадськими організаціями):

- налагодження співробітництва з питань профілактики травматизму невиробничого характеру, вивчення, узагальнення та поширення досвіду іноземних держав.

Заходи, що забезпечують виконання завдань та функцій Міністерства з питань профілактики травматизму невиробничого характеру, а саме:

1. здійснення моніторингу реалізації державної політики у сфері створення та функціонування системи профілактики травматизму невиробничого характеру;
2. координація заходів, які здійснюються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями щодо профілактики травматизму невиробничого характеру;
3. підготовка пропозицій щодо заслуховування інформації керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади, посадових осіб місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з питань виконання завдань і заходів, передбачених законами України, актами Президента України та Постановами Кабінету Міністрів України щодо профілактики травматизму невиробничого характеру;
4. збір даних про найбільш небезпечні для життєдіяльності населені пункти, а також потенційно небезпечні об'єкти і території;
5. правове забезпечення профілактики травматизму невиробничого характеру та розробка пропозицій керівництву Міністерства щодо вдосконалення правового поля у цих питаннях;
6. визначення пріоритетних напрямків наукових досліджень і розробок;
7. здійснення заходів щодо вдосконалення механізму оперативних та періодичних повідомлень (місячних, кварталних), статистичних показників, засобів збору, передачі, обробки та розповсюдження інформації за видами та причинами травматизму;
8. пропаганда здорового способу життя, підвищення культури побуту;
9. здійснення моніторингу за виконанням заходів щодо запобігання травматизму невиробничого характеру і програм стосовно профілактики травматизму невиробничого характеру;
10. здійснення контролю за виконанням комплексних заходів профілактики травматизму невиробничого характеру, державних програм з пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху, запобігання дитячому травматизму, інших програм, пов'язаних з безпекою життєдіяльності населення тощо, а також відповідних регіональних програм.

Однак навіть виконання всього вище зазначеного не дасть, на нашу думку, вагомих результатів.

Тільки цілеспрямоване повсякденне навчання людей безпечним методам праці і життя, починаючи з дитячого віку і до похилого, може суттєво знизитись сумну статистику, наведену вище. До такого висновку в передових країнах світу прийшли вже декілька десятків років тому. Для цього були створені спеціальні освітні програми, які стали обов'язковими складовими світових стандартів освіти. Оскільки Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, то у всіх навчальних закладах України було впроваджено вивчення обов'язкових дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Охорона праці», а Міністерством освіти та науки України була розроблена «Концепція освіти з безпеки життєдіяльності», яка в даний час впроваджена в освітню галузь України.

Україна в освітньому плані з БЖД приєдналася до європейської програми навчання з ризиків FORM – OSE. Така програма безперервного навчання з БЖД є основою програм багатьох передових країн Європи. Вона починає діяти в дошкільних закладах, школах, професійних, середніх і вищих навчальних закладах, на виробництві. Безпека життєдіяльності і охорона праці сьогодні формуються як меганауки, без яких людство

приречене на величезні витрати. Вони відкривають нові горизонти використання їх основних положень для створення належних і безпечних умов праці та побуту, а підготовка курсантів, студентів, слухачів з цих навчальних дисциплін формує в них відповідний світогляд, ідеологію поведінки і забезпечує майбутніх спеціалістів важливим інструментом не лише щоденного безпечного контактування з навколишнім світом, а й готує до фахового виконання технологічних процесів найвищого рівня складності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України.
2. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2006 році. – Київ, 2007.

УДК 614.84 : 004

С.Д.Синельников (Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

ДЕРЕВО КЛАСИФІКАЦІЇ ПОЖЕЖНОЇ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

Приведено класифікацію пожежної і аварійно-рятувальної техніки та запропоновані принципи побудови класифікаційного дерева на основі залучення електронно-обчислювальної техніки.

Сучасний стан пожежної техніки та технологій характеризується великим числом номенклатури найменувань до випуску якої залучається тисячі і більше підприємств. Швидкий пошук того чи іншого обладнання та ще й забезпечення високого рівня сумісності функціонування можливе лише за умови наукового підходу до класифікації. Існуючі класифікації пожежної та аварійно-рятувальної техніки (положення про аварійно-рятувальні машини затвердженого наказом МНС № 281 від 25.04.07 р. та настанови з експлуатації транспортних засобів у підрозділах МНС затвердженого наказом № 538 від 08.08.07 р.) не забезпечують автоматизованого пошуку відповідного пожежного обладнання із забезпеченням високого рівня ефективності їх сумісного функціонування.

Класифікація різних складових, що визначають характер технологічних процесів пожежогасіння, стосується роботи підрозділів МНС по забезпеченню пожежної безпеки.

Розв'язок такої задачі вбачаємо у створення науково-обґрунтованої класифікації пожежної та аварійно-рятувальної техніки дозволить більш чітко визначити напрям подальшого розвитку галузі. При проведенні класифікації необхідно забезпечити системний підхід з метою відображення існуючого стану справ в пожежній безпеці, що відповідає перспективам розвитку потреб та забезпечить оперативність виробництва аварійно-рятувальної техніки і технологій із забезпеченням прогнозованого розвитку пожежної галузі.

У сучасному інформаційному суспільстві спостерігається інтенсивне зростання інформаційного потоку в галузі науки, промисловості, торгівлі тощо, і як результат - високий темп появи нових технологій, матеріалів, техніки, виробників і т.д.

Такий стан справ викликає не лише об'єктивну необхідність у вдосконаленні всіх технологічних засобів протипожежного призначення, але й принципово іншу оцінку результатів ефективності функціонування пожежних та аварійно-рятувальних процесів. Тому сучасна класифікація пожежної та аварійно-рятувальної техніки повинна передбачити таку систему, яка би при визначенні способів гасіння пожеж поєднувала роль користувача –